

Aikakauskirja Kasvatus

Abstraktit

Miettinen, Reijo. 2014. KYKENEVÖITTÄVÄ HYVINVOINTIVALTIO JA KOULUN KEHITTÄMISEN HAASTEET. Kasvatus 45 (1), 7–19.

Hyvinvointivaltion tulevaisuutta ja tietoyhteiskuntaa koskevissa keskusteluissa pidetään osaamista ja inhimillisiä kykyjä hyvinvoinnin ja taloudellisen kilpailukyvyyn avaintekijöinä. Niissä ei kuitenkaan juurikaan käsitellä kykyjen kehityksen edellytyksiä tai niitä kehittävien kasvatus- ja sivistyspalvelujen laatua. Usein inhimillinen kehitys ja kyvyt tyypistyvät taloudellisen kilpailukyvyyn osatekijöiksi. Ehdotan vaihtoehdokseksi ja täydentäväksi lähestymistavaksi kykenevöittävän hyvinvointivaltion käsitettä. Sen lähtökohdانا on yksilön kehitysmahdollisuuksien toteutuminen sekä sitä edistävien kasvatus-, sivistys- ja sosiaalipalvelujen laadullinen kehittäminen. Tämä tapahtuu keskitetyn ohjauksen sijaan paikallisten kokeilujen ja institutionaalisen oppimisen avulla. Kykenevöittävässä hyvinvointivaltiossa yksilön mahdollisuus kehittää luovia kykyjään on perusoikeus, demokratian edellytys sekä tietoyhteiskunnan taloudellisen kehityksen tärkeä tekijä. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion ajatus sosiaalisen tasa-arvon, demokratian ja taloudellisen kehityksen hyvästä kehästä näkee nämä arvot toistensa edellytyksinä.

Asiasanat: kykenevöittävä hyvinvointivaltio, yksilön kehitys, kyvyt, perusoikeudet, demokratia, hyvä kehä

Heikkinen, Hannu L. T. – Kiilakoski, Tomi – Huttunen, Rauno. 2014. OPETUSSUUNNITELMATYÖ KOLLEKTIIVISENA TAHDONMUODOSTUKSENA JÜRGEN HABERMASIN OIKEUDEN DISKURSSITEORIAN VALOSSA. Kasvatus 45 (1), 20–33.

Artikkelissa tarkastellaan koulutuksen kehittämistä ja opetussuunnitelman laadintaa kollektiivisena rationaalisen tahdonmuodostusprosessina Jürgen Habermasin oikeuden diskurssiteoriaa soveltaen. Opetussuunnitelman uudistaminen muistuttaa paljon lainsäädäntöprosessia. Kansallisen opetussuunnitelman perusteet syntyvät vapaan ja osallistavan prosessin kautta, mutta lopulta niistä tulee sitova normi. Käsitteellisesti voidaan erottaa toisistaan normin faktisiteetti (tosiasiallisuus; se mitä on säädetty) ja normin validiteetti (eettis-moraalinen pätevyys). Normien validiteetti voidaan asettaa kyseenalaiseksi, jos normit eivät ole syntyneet demokraattisesti tai jos ne ovat ajan mittaan menettäneet yleisen hyväksyttävyyden. Artikkelin pääpainopiste on oikeuden diskurssiteorian ja opetussuunnitelmateorian välisen suhteen teoreettisessa tarkastelussa. Lisäksi opetussuunnitelmatyötä arvioidaan deliberatiivisen demokratian näkökulmasta. Empiirisiin esimerkkeinä käytetään peruskoulu-uudistusta sekä valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden laatimista.

Asiasanat: opetussuunnitelmat, lainsäädäntö, oikeuden diskurssiteoria, osallistuminen, koulutuspolitiikka, Jürgen Habermas

Sulkunen, Sari – Nissinen, Kari. 2014. SUOMALAISNUORTEN LUKIJAPROFIILIT. Kasvatus 45 (1), 34–48.

Artikkelissa kuvataan suomalaisnuorten lukijaprofiileita lukemiseen sitoutumisen (engl. reading engagement) näkökulmasta. Lukemiseen sitoutumisella tarkoitetaan käytännössä pysyvää, omaehtoista, aktiivista ja säännöllistä lukuharrastusta, ja se on yksi selvimmistä lukutaidon tason selittäjistä. Artikkelissa suomalaisnuoria profiloidaan ryhmittelemällä heitä omaehtoisen lukemisen monipuolisuuden ja aktiivisuuden perusteella. Löydettyjä ryhmiä kuvataan erilaisten taustatekijöiden suhteen. Tutkimus perustuu PISA 2009 -arviointia varten kerättyyn aineistoon, joka on edustava otos suomalaisista 15-vuotiaista koululaisista. Lukijaryhmien profiloinnissa sovelletaan hierarkkista ryhmittelyanalyysiä, jossa havaintojoukosta etsitään sisäisesti mahdollisimman homogeenisiä mutta toisistaan mahdollisimman paljon poikkeavia ryhmiä käytettävissä olevien tietojen perusteella. Artikkelin tarkoitus on kuvata, millaisiin lukijaryhmiin nuoret jakautuvat ja millaisia tekstejä eri ryhmät suosivat.

Lopuksi artikkelissa pohditaan ryhmittelyn pohjalta erilaisten tekstien lukemiseen sitoutumisen ja lukutaidon tason välistä yhteyttä. Huomiota kiinnitetään myös oppilaiden kotitaustaan ja asenteisiin liittyvien taustatekijöiden merkitykseen eri lukijaryhmien lukutaidon kehittymiselle.

Asiasanat: lukutaito, PISA-tutkimus, lukutottumukset, nuoret

Vehviläinen, Sanna. 2014. VÄITÖSKIRJAOHJAUKSEN MALLIT JA OPISKELIJAN OSALLISTUMINEN. Kasvatus 45 (1), 49–64.

Tarkastelen artikkelissani kolmea tohtorikoulutuksen ohjauksen mallia, niiden konkreettista ilmene- mistä eri ohjaustilanteissa sekä niiden sisältämiä vuorovaikutuksen käytäntöjä. Vertailen näitä vuorovaikutuskäytäntöjä sen osalta, millaista osallistumista ne opiskelijalle mahdollistavat. Käytän peda- gogisena jäsenyyksenä Olga Dysthen esittämää opinnäytteen ohjauksen pedagogiikkojen mallinnus- ta, jossa eritellään kolmea ohjaustoiminnan ideaalityyppiä: opettamis-, kisälli- ja kumppanuusmallia. Nämä toimintamallit esiintyvät myös vuorovaikutusaineiston esimerkkitalanteissa selväpiirteinä. Ne eroavat toisistaan sen suhteen, millaista vuorovaikutuksellista työnjakoa niissä noudatetaan ja miten tietämiseen kohdistuvat erot toimijoiden välillä jäsentyvät. Tarkastelen malleja videonauhoitetun aineiston pohjalta. Analyysi perustuu keskusteluanalyttisen metodin toistuvia sekvenssityyppisiä erittelevään työvaiheeseen, ja se esitetään toistuvia sekvenssejä ja käytäntöjä vertailevan taulukon muodossa. Analyysin tarkoitus on tunnistaa näiden erityyppisten vuorovaikutustilanteiden mahdolli- suudet ja rajoitteet erityisesti niiden opiskelijalle suomien osallisuuden mahdollisuuksien kannalta.

Asiasanat: tohtorikoulutus, väitöskirjanohjaus, akateeminen ohjaus, ohjausvuorovaikutus, osallisuus